

Socialstyrelsen

Kan mennesker med medfødt døvblindhed bruge professionelle tegnsprogstolke?

Et pilotprojekt

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: socialstyrelsen@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Udgivet: 2015

Download eller se sti til artiklen på www.socialstyrelsen.dk
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Indholdsfortegnelse

FORORD	4
BAGGRUND, FORMÅL OG HYPOTESER	5
SUCCESKRITERIER	5
OM KOMMUNIKATION MED DØVBLINDFØDTE	6
PROJEKTETS GENNEMFØRELSE	6
PROJEKTDELTAGERNE	6
TOLKENES INTRODUKTIONSFORLØB	7
TID	9
RELATIONEN MELLEM BORGER OG TOLK	9
ROLLEFORDELING	9
SAMARBEJDE	10
TILPASNING AF KOMMUNIKATIONSFORM.....	10
UDVIKLING AF KONVENTIONELLE TEGN	10
SPROGLIG TILRETTELÆGGELSE I TOLKESITUATIONEN	11
VALG AF TOLKESITUATIONER	11
BESKRIVELSE/SYNSTOLKNING	11
KONKLUSION	11
REGLER OM BRUG AF TOLK	13
BAGGRUNDSLITTERATUR:	14

Forord

I de senere år er der udviklet meget viden om forudsætninger for udvikling af kommunikation og sprog hos personer med medfødt døvblindhed. Samtidig undrer det fagprofessionelle at så få personer med medfødt døvblindhed udvikler og bruger et taktilt sprog. Der findes ikke naturlige sprogmiljøer for mennesker med medfødt døvblindhed, og deres mulighed for at udvikle og anvende kommunikationsfærdigheder er afhængig af de mennesker, de er omgivet af. I Socialstyrelsen var vi derfor interesseret i at se, om man kan kompensere for dette og om samarbejde med professionelle tegnsprogstolke kan være en vej at gå.

I 2012 gik Socialstyrelsen, Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) samt CFD's Tolkeadministration i gang med pilotprojektet "Kan mennesker med medfødt døvblindhed bruge professionelle tegnsprogstolke?" Projektet blev iværksat på baggrund af en hypotese om, at tegnsprogstolke kan tilbyde, observere og opfatte flere og mere nuancerede sproglige elementer i kommunikative udvekslinger mellem dem selv og mennesker med medfødt døvblindhed end andre, der arbejder med målgruppen.

Pilotprojektet viser indikationer på, at mennesker med medfødt døvblindhed kan profitere af professionelle tolke, og at samarbejdet mellem professionelle tolke og miljøerne omkring mennesker med medfødt døvblindhed med fordel kan udvikles og styrkes. Der er dog brug for et længerevarende projekt for at kunne dokumentere både udbyttet og udfordringerne mere præcist.

Pilotprojektet blev afsluttet juni 2014.

Projektgruppen har bestået af:

- Marianne Disch, faglig konsulent, Socialstyrelsen, projektleder på projektet
- Jytte Olsen, adm. medarbejder, Socialstyrelsen, referent
- Bettina Kastrup Pedersen, konsulent, CDH
- Sussi Kongshøj, områdechef, Tolkeadministrationen, CFD
- Hans Lorenzen, pædagog, CDH, Aktivitetshuset
- Jutta Fischer, uddannelsesleder, UCC, Tolkeuddannelsen

Projektet har modtaget økonomisk støtte fra Danske Døvblindfødtes Fond.

Baggrund, formål og hypoteser

I Norge har man i de seneste år gennemført flere projekter, hvor man har inddraget professionelle tolke i kommunikationen med mennesker med medfødt døvblindhed¹. Projekterne har haft forskellige fokus. Blandt andet er det blevet undersøgt, hvordan tolke koder kropslige og gestuelle udtryk lingvistisk. Et andet fokus har været tolkerollen, og hvordan denne tilpasses, når mennesker med medfødt døvblindhed er tolkebrugere. Ved at bruge professionelle tolke synliggøres, at mennesker med medfødt døvblindhed har deres egen "stemme" og identitet. Med inspiration fra de norske projekter ønskede man at starte et lignende projekt i Danmark.

Det primære formål med pilotprojektet har været at afprøve, om døvblindes adgang til professionel tolk har betydning for deres sprogudvikling, selvbestemmelse og selvfølelse. Et sekundært formål har været at få fokus på professionsroller, det vil sige på eventuelle forskelle mellem tolkens rolle som formidler og pædagogernes og andre nærpersoners rolle².

Projektet tog udgangspunkt i disse hypoteser:

- Det kan have store konsekvenser for borgerens udvikling af selvbestemmelse og selvfølelse, når nærpersoner også fungerer som tolk
- De professionelle tolkes kompetencer i taktilt tegnsprog indebærer, at de er mere tilbøjelige til at se kropslige udtryk som sproglige ytringer og derfor kan observere og opfatte mere nuancerede sproglige elementer i kommunikationen med målgruppen. De kan også selv tilbyde et mere nuanceret og avanceret tegnsprog.
- At være i et dagligt miljø med et lille vokabular giver begrænsede muligheder for udvikling af sprog.

Dele af det danske fagmiljø har den opfattelse, at nærpersoner er bedst til at tolke den døvblindfødtes udtryk og til at vurdere, hvad han/hun har behov for at få videreformidlet fra omgivelserne. Der er også fagfolk, der har den vurdering, at professionelle tolke ikke kan tolke for mennesker med medfødt døvblindhed, fordi borgernes kommunikationsformer er individuelle.

Succeskriterier

I projektet blev der arbejdet mod nogle succeskriterier for både de deltagende borgere og for de professionelle tolke.

Succeskriterierne i forhold til borgerne var:

- At borgerne accepterer tolkene og ser, at de udfylder en anden rolle end nærpersonerne.
- At borgerne udvikler deres sproglige kompetencer og bliver mere nuancerede i deres udtryk.
- At borgerne udtrykker ønske om brug af tolk.

Succeskriterier i forhold til tolkene var:

- At tolkene oplever, at deres arbejde nytter, og at de gør en forskel med deres faglige baggrund.

---

¹ Se baggrundsmateriale for nærmere information om projekterne.

² Ved nærperson menes både frontpersonale (pædagoger og lærere) og pårørende som personen med medfødt døvblindhed har en tilknytning til og som indgår i kommunikative relationer.

- At tolkene kan formulere, hvilke eventuelle ekstra kompetencer der er nødvendige, hvis man skal tolke for mennesker med medfødt døvblindhed.
- At tolkene bliver bevidste om deres rolle i forhold til målgruppen og nødvendigheden af at arbejde tværfagligt, herunder at indgå i videoanalyser i mindre og større netværk omkring den enkelte borger.

Om kommunikation med døvblindfødte

I dette pilotprojekt har forskellige faggrupper samarbejdet om at få skabt et fundament for, hvordan man bedst muligt tilrettelægger en tolkesituation for personer med medfødt døvblindhed.

Med udgangspunkt i traditionel tolkning er det diskuteret, hvilke tilpasninger der skal til, når der skal tolkes for en person med medfødt døvblindhed. I arbejdet med mennesker med medfødt døvblindhed er udvikling af dialog og samtaler i fokus. Fokus er i høj grad på ikke-konventionelle tegn og på udtryksformer, som er anderledes og ukendte for seende/hørende personer. Enkelte tegn og gester kan også indeholde større kommunikativt indhold, end man umiddelbart antager. Fx kan en enkelt gest eller tegn udtrykke et meningsindhold, som erstatter en hel sætning på dansk.

Det betyder, at samtalepartneren får en meget aktiv rolle i den døvblindes liv. Samtalepartneren er ikke blot én, der kommunikerer med den døvblindfødte, han eller hun er også medskaber af kommunikationen. I litteraturen bruges derfor begrebet ”partnerkompetence”, når man skal beskrive, hvad der er væsentlige egenskaber for samtalepartneren.

”At respektere individet indebærer at respektere individets måde at udtrykke sig på. Den praktiske konsekvens er, at når vi indgår i rollen som partner, må vi overtage den døvblindes udtryksformer og bruge dem som om de var vore egne. Videre er det nødvendigt at respektere den døvblindes udspil til konstruktion af temaer for samspil, samhandling og samtaler. Den praktiske konsekvens er, at vi må deltage i samkonstruktion som om temaer og meninger var nye for os, og som om de er lige indholdsrige og spændende for os som for vore døvblinde partnere. I praksis er det nødvendigt, at vi undrer os sammen med den døvblinde over ting vi tager for givet.” (Nafstad & Rødbroe 2006: 56)

Projektets gennemførelse

Projektet blev tilrettelagt som tre parallelle forløb, hvor hver af de tre tolke blev tilknyttet en fast borger. Tolkesessionerne blev planlagt med udgangspunkt i borgernes interesseområder og allerede planlagte aktiviteter.

Projektdeltagerne

De tre borgere blev valgt til projektet ud fra både deres personlige egenskaber og deres sproglige kompetencer. Ved projektstart blev det antaget, at borgerne havde gode muligheder for at udvikle deres sproglige kompetencer, men at de i hverdagen i et vist omfang blev begrænset af personalets tegnsprogsniveau. Det var også vigtigt, at de ikke blot selv var interesserede i projektet, men at de også blev bakket op af personale, ledere og pårørende.

De tre personer repræsenterer hver sin gruppe af mennesker med døvblindhed: Én har syns- og hørerest, én er blind med hørerest, og én er døv med synsrest.

Som udgangspunkt har de alle tre brug for taktil støtte i større eller mindre omfang. Deres kognitive udgangspunkter er også forskellige.

Person A har både en syns- og en hørerest, men med en progredierende synsnedsættelse og store motoriske vanskeligheder som følge af spasticitet. Hun har et stort impressivt ordforråd og aflæser fortsat noget visuelt, men beder selv om taktil støtte for at aflaste det dårlige syn og for at styre motorikken. Hendes tempo er, på grund af hendes spasticitet, meget lavt. Hun vil meget gerne kommunikere, men det er svært for folk, der ikke kender hende, at aflæse hende. Hun bruger høreapparater for at optimere hørefunktionen, som primært bruges som støtte i forhold til lyde og stemninger fra omgivelserne.

Person B bruger sin hørelse, og hendes høreapparater optimerer denne så langt det er muligt. Hun søger selv taktil støtte, og det ser ud som om hørerest og taktilsans støtter hinanden i forskellig grad afhængig af kommunikationspartner og situation. Hendes ekspressive ordforråd er begrænset (i begge modaliteter), og hun bruger derfor de enkelte ord og udtryk i flere forskellige betydninger. Det kan give anledning til misforståelser.

Person C bruger sit nedsatte syn til at aflæse visuelt under optimale forhold, og hun har et stort tegnsprogligt ordforråd. Hun kom i projektet, fordi vi ville se, om hun ville have gavn af mere taktil støtte i kommunikationen. Vi ser ofte, at den taktile støtte aflaster synet, så det kan bruges til andet end sproglig afkodning, fx aflæsning af mimik, pegning, m.m. Person C vil gerne samtale med mennesker, der er gode til tegnsprog, og hun afbryder ofte en kommunikation, når hun skønner, at vedkommende ikke forstår, hvad hun snakker om. Hun er ikke særligt tålmodig, når samtalen drejer sig om emner, hun ikke selv har taget initiativ til. På grund af de individuelle forskelle hos de tre personer skulle tolkenes tilgang tilpasses den enkelte person.

Tolkenes introduktionsforløb

Tolkene gennemgik et introduktionsforløb inden projektet gik i gang. Her blev de undervist af de to konsulenter fra CDH. Introduktionsforløbet indeholdt:

- Gennemgang af den enkelte borgers funktionsniveau samt syn og hørelse, både medicinsk og funktionelt.
- Viden om særlige fokus- og interesseområder hos den enkelte borger
- Kort gennemgang af centrale aspekter ved medfødt døvblindhed og kommunikation.
- Præsentation af et tolkeprojekt fra Norge, illustreret med videoklip.

Der blev gennemført fire tolkeseancer med hver borger. Hver seance blev bagefter evalueret af tolk, konsulent og nærpersion. Alle tolkeseancerne blev optaget på video og efterfølgende fortolket af tolkene³. CDHs konsulenter var til stede ved alle tolkeseancerne, og borgerne havde altid en nærpersion med.

Værger, pårørende, pædagoger og lærere medvirkede i en ad hoc-gruppe, som var samlet to gange i forløbet og evaluerede projektet.

På møderne blev der vist videoklip fra tolkeseancerne. Disse blev analyseret i

---

³ De foreliggende videoklip af tolkeseancerne er ikke tilgængelige på grund af tavshedspligt.

fællesskab, og de forskellige tolkninger af det sete blev diskuteret. Evalueringerne - både dem, der blev foretaget lige efter hver tolkeseance, og evalueringerne i ad hoc-gruppen - dannede grundlaget for tilrettelæggelsen af de næste tolkeseancer.

Efter midtvejsevalueringen i ad hoc-gruppen blev der besluttet, at der skulle arbejdes videre med disse fokusområder:

- Tolkenes roller i projektet, således at borgerne kan adskille funktionerne nærpersion/tolk
- Tydeliggørelse for borgerne af, hvad tolken skal og kan bruges til
- Anvendelse af nærpersionerne som støtte, der skal skabe tryghed for borgerne i samværet med tolkene
- Tydeliggørelse af rammen for situationen – er det tolkning eller samtale?
- Den udfordring, det er, at man som tolk ikke skal simultantolke, men i stedet udvælge, hvad der skal formidles videre til borgeren. Dette kræver kendskab til borgeren
- Supervision til tolkene fra UCC i forhold til tolkerollen.

De fire første punkter handler om at skabe tydelighed og trygge rammer for tolkeseancerne. For at det skulle lykkes, krævedes det krævede opmærksomhed allerede i planlægningsfasen. Projektdeltagerne honorerede god planlægning ved at udvise tryghed og ro i de seancer, hvor rammerne var tydelige. Der hvor rammerne ikke var tydelige nok, opstod der usikkerhed, og det var sværere at fastholde projektdeltagernes koncentration.

I forhold til fokuspunktet om simultantolkning var der tale om en erfaring, som tolkene gjorde sig undervejs i projektet, og som de begyndte at arbejde med. Der er behov for at arbejde videre med tolkningsformen, fordi der er behov for en speciel tilpasning i forhold til tolkning for mennesker med medfødt døvblindhed.

Fra pilotprojektets begyndelse blev der besluttet, at tolkene skulle modtage supervision fra UCC. Begrundelsen var, at tolkene ville komme ud i nogle situationer, hvor de skal være meget bevidste om deres rolle. I praksis viste det vanskeligt at gennemføre supervisionen, fordi aftalerne ikke var tilstrækkeligt tydelige og koordineret. I en evt. videreføring af pilotprojektet, bør der laves konkrete aftaler om supervision, når projektførelsen planlægges.

Læring og erfaringer

På baggrund af evalueringerne undervejs i projektet erfarede vi, at projektet ikke var omfattende nok til at nå projektets formål: At styrke de døvblindes sproglige udvikling, selvbestemmelse og selvfølelse. For at få valid viden, er der brug for et meget længere forløb med flere seance pr. borger end de fire, der blev gennemført i pilotprojektet – og hvoraf nogle ikke forløb efter hensigten.

I et længere forløb ville det være muligt løbende at arbejde med seancerne. Det ville styrke relationen mellem borger og tolk, og borgerne ville bedre kunne forstå tolkens rolle. Hermed ville det blive muligt at undersøge, om brugen af professionel tolk styrker borgernes selvbestemmelse og selvfølelse, og hvorvidt det giver dem bedre mulighed for at udvikle deres vokabular og sprog.

På trods af det korte forløb gav pilotprojektet nogle indikationer på, hvad brug af professionel tolk kan bidrage med i kommunikationen med døvblindsfødt:

Nærpersonerne, der var til stede under seancerne, oplevede således, at borgerne var i stand til at fastholde opmærksomheden over længere tid end ellers. De bemærkede også, at borgerne var interesserede i at samtale om andet end det, de i udgangspunktet var optaget af, og at borgerne var meget opmærksomme og koncentrerede i tolkesituationen.

Endelig ønskede to af borgerne at lave nye aftaler med tolkene. Det kunne skyldes, at borgerne var glade for seancerne, men det kan indikere, at de måske har forstået, at tolkene havde en anden rolle end nærpersonerne. Dette var et af succeskriterierne i forhold til borgerne.

Med den korte og begrænsede tidsramme for pilotprojekt er erfaringsgrundlaget selvsagt begrænset, men indikationerne forekommer væsentlige nok til at kunne danne grundlag for et større og længerevarende projekt. Erfaringerne fra pilotprojektet peger på en række opmærksomspunkter, der skal tages højde for i et sådant større projekt:

- Tid
- Relationen mellem borger og tolk
- Rollefordeling
- Samarbejde
- Tilpasning af kommunikationsform
- Udvikling af konventionelle tegn
- Sproglig tilrettelæggelse i tolkesituationen
- Valg af tolkesituationer
- Beskrivelse/synstolkning

Disse gennemgås i det følgende:

Tid

I kommunikationen med mennesker med døvblindhed er begrebet tid et nøglebegreb. Erfaringerne fra pilotprojektet viser, at der skal tages hensyn til følgende, når man planlægger seancer med professionelle tolke:

- Tid til at få skabt kendskab til den enkeltes livssituation og kommunikationsform
- Tid til at opbygge en relation
- Tid til at formidle
- Tid til at lytte
- Tid til refleksion

Relationen mellem borger og tolk

Det er yderst vigtigt at få skabt en relation mellem tolk og borger. Dog skal man hele tiden have øje for de faldgruber, der kan ligge i dette. Eksempelvis skal tolken ikke overtage nærpersonernes roller, og det er væsentligt, at tolken er tydelig i tolkerollen så borgeren ikke bliver forvirret.

Rollefordeling

Tolkerollen er anderledes, når der tolkes for folk med medfødt døvblindhed, end når der tolkes for andre grupper, blandt andet fordi tolkene er nødt til at lære borgerne

rigtig godt at kende, ikke mindst pga. de individuelle udtryk og kommunikationsformer. I tolkesituationer, hvor nærpersioner er til stede, er det vigtigt at få adskilt rollerne mellem nærpersion og tolk. Nogle eksempler kan illustrere dette:

- En tolkeopgave i en svømmehal, hvor tolkningen foregår i vandet. Her er det nærpersionen, der er personlig hjælper.
- Til en familiefest er det nærpersionen, der er behjælpelig med alt, der ligger ud over tolkning.
- Ved lægebesøg er nærpersionen bisidder og kan træde til med evt. supplerende oplysninger. Nærpersionen kan endvidere også optræde som tryghedsperson.
- Ved handleplansmøder er der ofte både pårørende og professionelle nærpersioner til stede. Den professionelle nærpersionens rolle kan være at være ledsager og skabe tryghed i situationen. Det kan også være aktuelt, at nærpersionen hjælper tolken med at aflæse borgerens udtryk, men det er vigtigt, at tolkerollen bliver hos tolken, så alle ved, at det er borgeren, som udtaler sig og ikke nærpersionen.

Det er dog vigtigt at understrege, at der kan være situationer, hvor det er nødvendigt at se lidt ud over rollerne for ikke at bryde eller ødelægge relationen.

Samarbejde

For at sikre et optimalt udbytte af tolkesituationen er det vigtigt, at alle relevante nærpersioner bidrager til samarbejdet (pårørende, personale på bosted, personale fra skoler osv.). Det er også vigtigt, at tolken får så meget kendskab til den enkelte borger som muligt. Dette er et behov, som der løbende skal følges op på.

Det er vigtigt, at der bliver lavet en "kontrakt" om formål og indhold af tolkeopgaven, som er afstemt med en lederspersion. Der skal nedskrives rammer for den enkelte tolkeopgave og laves præcise aftaler om formålet; ellers kan der nemt blive uklarhed om gennemførelsen.

Tilpasning af kommunikationsform

I pilotprojektet har vi erfaret, at det er vigtigt at tilpasse kommunikationen i forhold til form. Skal det foregå taktilt? Hvordan skal det i så fald tilpasses? Og i hvilke situationer er det nødvendigt/ikke nødvendigt? Tilpasning af det sproglige niveau som formidlingen foregår på, er også meget vigtigt. Her er tolken måske nødt til at omformulere det, der bliver sagt.

Det er vigtigt, at tolken gentager budskabet mange gange og på forskellig måde. Derudover må tolken i nogle situationer forenkle og sortere i budskabet. Tolketeknisk kræves en anderledes opmærksomhed: Der skal simultantolkes mindre og i højere grad udvælges, hvad der skal formidles videre til fokuspersonen. Dette kræver kendskab til personen, der tolkes for.

Udvikling af konventionelle tegn

Professionelle tolke er uddannet til at kunne se ytringer som sproglige. Herved bliver der skabt mulighed for at gester, som man ellers ikke ville have opfattet som sproglige, kan videreudvikles i samarbejde med tolken og blive til konventionelle udtryk. Formålet er at udvikle de sproglige kompetencer hos den enkelte døvblinde, men også at give mulighed for at kunne kommunikere med andre end tætte nærpersioner.

Det er vigtigt, at nærpersioner er med i denne proces, så de også bliver opmærksomme på, at udtryk, som de måske tidligere har set på som en gestus eller en ikke-intentionel bevægelse, faktisk kan tolkes som et sprogligt udsagn. Denne tolkning foretages ofte på baggrund af udtrykkets placering, intensitet og relation til tidligere hændelser.

Sproglig tilrettelæggelse i tolkesituationen

Da projektet har forløbet over en kort periode, har der været få muligheder for at fordybe sig i borgernes egne udtryk og tegn. Der har dog hos en af borgerne været et forløb over et tema, hvor det viste sig muligt at udvide det sproglige repertoire indenfor den tematiske kontekst. I et videre forløb med borgeren ville dette kunne bruges som udgangspunkt for det videre arbejde og planlægning af tolkesituationer.

Valg af tolkesituationer

Erfaringer fra pilotprojektet viser, at det er nødvendigt at have en helt klar plan for, hvad der er formålet med en tolkesituation.

Tolkebrugere, der selv bestiller tolk, gør det, fordi de har behov for at få oversat/tolket et oplæg, en samtale eller en situation. De har selv besluttet, hvornår der er behov for tolkning.

Når det handler om mennesker med medfødt døvblindhed, er det oftest nærpersioner der beslutter, hvornår der skal tolkes. I pilotprojektet var det konsulenter fra CDH i samarbejde med nærpersioner, der valgte situationerne. To gange viste det sig, at det ikke gav mening for borgeren, og situationen mislykkedes. Tolkesituationerne burde have taget mere udgangspunkt i interesser og behov for den enkelte borger.

Beskrivelse/synstolkning

Tolke, der har erfaring med at tolke for mennesker med erhvervet døvblindhed, er ikke kun "oversættere". De beskriver også, hvad der sker i omgivelserne, og hvad der rent fysisk er i miljøet.

For tolkene tilknyttet dette projekt var det en helt naturlig del af opgaven, og det så ud som om borgernes opmærksomhed blev skærpet, når de blev gjort opmærksomme på, hvem der var til stede, og hvordan omgivelserne så ud. En hypotese er, at jo mere man ved om rammerne omkring samtalen, desto mere mening giver den.

Konklusion

Hovedkonklusionen fra pilotprojektet er, at der er grundlag for at udvikle samarbejde med professionelle tolke i arbejdet med mennesker med medfødt døvblindhed. Trods pilotprojektets begrænsede tidsramme og omfang peger erfaringerne på, at der synes at være gevinster i samarbejdet. Pilotprojektet har afdækket en interesse for tolkning hos borgerne, og hos to af dem et anderledes fokus på kommunikationssituationen. De har vist sig at være meget opmærksomme og koncentrerede i tolkesituationen. Det budskab, som tolken har formidlet i en given situation, er blevet hovedfokus for borgeren i kommunikationen, og borgerne syntes at være fastholdt i længere tid end i kommunikative situationer med nærpersioner. En af nærpersionerne peger på, at årsagen kan være, at nærpersion og borger kender

hinanden så godt, at de tror, de på forhånd ved, hvad kommunikationspartneren tænker og udtrykker og derved er mindre fokuseret på, hvad der reelt bliver talt om.

I et tilfælde sås et udtryk, der tidligere var formidlet via tolken, brugt af borgeren i en anden samtale med en anden person inden for samme kontekst.

To af borgerne spurgte selv ind til nye aftaler med tolkene.

I forhold til succeskriterierne for tolkene har tolkene givet udtryk for, at de føler, at de gør en forskel for borgerne med afsæt i deres faglige baggrund. Tolkene har også givet udtryk for, at de ikke kan indgå i dette arbejde uden en anderledes tilgang og et større kendskab til den enkelte borgers baggrund og kommunikationsform. Dette forudsætter forberedelse sammen med borgeren og nærpersionen inden en konkret tolkesituation. Hvis der på længere sigt etableres et fast korps af tolke tilknyttet den enkelte borger, vil forberedelsestiden kunne indskrænkes.

Et vigtigt udbytte af pilotprojektet er også, at man ikke ukritisk kan gå i gang med at bruge professionelle tolke til alle mennesker med medfødt døvblindhed. Erfaringerne fra pilotprojektet viser, at brug af tolke til mennesker med medfødt døvblindhed kræver et godt og grundigt forarbejde og interesse for og evne til tværfagligt samarbejde. Alle professionelle, som er involveret i samarbejdet, er nødt til at være bevidste om egne og andres roller. Både planlægning, løbende evalueringer og vejledning fra konsulenter har været essentielt.

Tolkene understreger også vigtigheden af, at nærpersionen er til stede, så det efterfølgende er muligt at analysere kommunikationssituationen sammen med ham eller hende og gerne med sparring fra en konsulent.

Efterhånden som de tre borgere forstod meningen med tolkesæancerne, udtrykte de i stigende grad ønske om at deltage. De har været meget fokuserede og interesserede, faktisk mere end i mange andre kommunikationssituationer. Det kan skyldes både tolkenes faglige og sproglige kompetencer og tilrettelæggelsen af sæancerne. Antageligvis er det en kombination af det hele.

Pilotprojektet viser således indikationer på, at mennesker med medfødt døvblindhed kan profitere af professionelle tolke, men der er brug for et længerevarende projekt for at kunne dokumentere både udbyttet og udfordringerne mere præcist.

Regler om brug af tolk

I henhold til *Bekendtgørelse af lov om tolkning til personer med hørehandicap*, LBK nr. 927 af 03/07/2013, forstås tolkning som assistance fra en uddannet tolk til personer med hørehandicap, for at disse kan kommunikere med andre. Målgruppen for den fælles tolkeløsning er døve, døvblevne, døvblinde samt svært hørehæmmede, der har et hørehandicap i en grad, der medfører, at de har behov for en tolk for at kunne kommunikere med andre.

Dette betyder, at også mennesker med medfødt døvblindhed har ret til at bruge tolk. I princippet er det bopælskommunen der dækker udgiften. Inden du bestiller tolk til en borger med medfødt døvblindhed, er det vigtigt at du kontakter CFD's tolkebooking og forklarer, hvem der skal tolkes for, i hvilken situation der skal tolkes og tolkebrugerens bo-situation.

Der er dog nogle få undtagelser, som handler om den timebank, man har gennem Den Nationale Tolke Myndighed (DTNM). Mennesker med døvblindhed har 20 "gratis" timer i timebanken, som kan bruges i andre situationer, end man ellers rekvirerer tolkning til. For at se, i hvilke tilfælde disse kan bruges, gå ind på:

<http://www.dntm.dk/index.php/hvad-er-timebanken>

Baggrundslitteratur:

Nafstad, A., & Rødbroe, I. (2013): *Kommunikative relationer. Innsatser der skaber kommunikation med mennesker med medfødt døvblindhed*. Aalborg: Materialcentret

Janssen, M. & Rødbroe, I. (2008) *Kommunikation og medfødt døvblindhed 1 – 4*. Aalborg: Videnscenter for døvblindfødte & Materialecentret.

Brede, K.S., Hauge, T.S. & Svingen, E.M. (2008) *Er det noen jeg kan snakke med? Tolk- ledsagertjeneste for personer med medfødt døvblindhet*. Oslo: Skådalen Publication Series No. 27

Endresen, Å., Eriksen, B., Olsen, H.E.S. & Thuen, A. (2012) *Nye veier? Erfaringer fra tolketeam til personer med medfødt døvblindhet*. Bergen, Statped

Endresen, Å., Johannessen, A.M., Rieber-Mohn, B. (2015) *På vei mot et taktilt språk – hva skal til for å få det til?* Oslo, Statped

Krag-Pedersen, LN. (2007) *Nøkkelen til kommunikasjon. Et prosjekt for utprøving av tolk til personer med medfødt døvblindhet*. Tromsø: Regionsenteret for døvblinde, Universitetssykehuset Nord-Norge

Torbjørnsen, IB. (2009) *Tolken si rolle under sosialt samvær. Ein observasjonsstudie av korleis ein tolk for døvblinde si nøytrale rolle bliver utfordra i ein sosial tolkesituasjon*. Bergen: Fontene, forskning 2/09, s. 53-64

Lov om tolkning til personer med hørehandicap (Tolkeloven) Lov nr. 927 af 03/07/2013